



رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

Gĩkũyũ

کیکویو

رَسُولُ الْإِسْلَامِ مُحَمَّدٌ ﷺ

Mūtũmwo wa Ũithiramu Muhammad, tha na thayũ wa Ngai cikorwo igũrũ rĩake



Kamĩtĩ ya gĩthomo ya mūtongoria wa maũndũ
ma kĩdini mũthigitinĩ mũnene wa Meka
na mũthigiti wa mūtũmwo Muhammad

رَسُولُ الْإِسْلَامِ مُحَمَّدٌ ﷺ

**Mūtũmwo wa Ūithiramu
Muhammad, tha na thayũ wa
Ngai cikorwo igũrũ rĩake**

اللَّجْنَةُ الْعِلْمِيَّةُ

بِرئاسة الشُّؤْنِ الدِّيْنِيَّةِ بِالمَسْجِدِ الحَرَامِ وَالمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ

Kamĩtĩ ya gĩthomo ya mūtongoria wa
maũndũ ma kĩdini mũthigitinĩ mũnene wa
Meka na mũthigiti wa mūtũmwo Muhammad

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Mūtūmwo wa Ūithiramu Muhammad, tha na thayū wa Ngai cikorwo igūrū rīake

Rīitwa-inĩ rīa Ngai-Mūingĩ wa tha, Mūiguanĩri tha Ūhoru mūkuhĩ wīgĩ mūtūmwo wa Ūithiramu Muhammad, tha na thayū wa Ngai ikorwo hamwe nake, nīngūtārīria rīitwa rīake, na rūciaro rwake, na būrūri wake, na kīhiko gīake, na ndūmīrīri yake, na kīrīa etanīire, na marūri ma ūnabii wake, na watho wake, na mūrōrere wa thū ciake harĩ we.

1- Rīitwa rīake na rūciaro rwake, na itūūra rīrīa aaciarīirwo na akīrererwo kuo.

Mūtūmwo wa Ūithiramu nĩ Muhammad mūrū wa Abdullah, mūrū wa Abdul-Muttalib, mūrū wa Hashim, kuuma rūciaro-inĩ rwa Icimaili mūrū wa Ibrahīmu, thayū ūkorwo hamwe nao.

Gītūmi nīatĩ mūnabii wa Ngai Ibrahīmu thayū ūkorwo hamwe nake, nōimire būrūri wa Camu agīthiĩ Maka, arĩ hamwe na mūtumia wake Hajara na mūriū wake Ismaili, ūrīa warĩ kaana kanini gacemainĩ, na akīmathondekera ūikaro kuo na watho wa Ngai mwene hinya wothē. Na rīrīa kamwana kau gakūrīre, mūnabii Ibrahīmu thayū ūkorwo hamwe nake nīacokire Maka, na we na mūriū wake Ismaili thayū ūkorwo hamwe nao

magĩaka nyũmba ya Ngai ngũrũ ĩrĩa nĩyo Kaaba. Andũ makĩingĩha gũthiũrũrũkĩria nyũmba ĩyo, na itũũra rĩa Maka rĩgĩtuĩka handũ ha gũcererwo nĩ arĩa mahoyaga Ngai Mwathani wa ciũmbe ciothe, arĩa meriragĩria kũruta watho wa gũcerera nyũmba ĩyo ngũrũ. Na andũ magĩthiĩ na mbere kũhoya Ngai na gwĩtikia ũmwe wake, marũmĩrĩire ndini ya Ibrahimu thayũ ũkorwo hamwe nake kwa ihinda rĩa mĩaka mĩingĩ.

Gũgĩcoka gũkiumĩra ũgarũrũku thutha ũcio, na gĩcigĩrĩra kĩa Arabu mūtugo wakĩo ũkĩhaanana na wa mabũrũri marĩa mangĩ mothe ma thĩ, maũndũ ma ũthathaiya wa mĩhianano makĩoneka kuo na kĩo: ta kũhooya mĩhianano, na gũthika ciana cia airĩtu marĩ muoyo, na kũima atumia kĩhoto kĩa, na kũruta ũira wa maheeni, na kũnyua njohi, na gwĩka maũndũ ma thoni, na kũrĩa indo cia ciana cia digwa na mũndũ akombithia kĩdũ gĩgĩcokio gĩgacokio na nyongerera.

Thĩiniĩ wa itũra rĩrĩ nĩho aciarĩirwo Mũtũmwo wa Ūithiramu Muhammad mũrũ wa Abdullah, kuuma rũciaroinĩ rwa Ishmael mũrũ wa Ibrahimu, thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nao, mwaka-inĩ wa 571AD. Ithe nĩakuire atanaciarwo, na nyina nake agĩkua Muhammad arĩ na mĩaka ĩtandatũ, na akĩrerwo nĩ ithe mũnini Abu Talib. Aaikarire arĩ ngĩa na mũthĩni, na aarĩaga na gũtwarithia mũtũrĩre wake kũgerera wĩra wa moko make.

2- Kĩhiko kĩa irathimo kĩa Mũtumia warĩmũrathime

Na rĩrĩa aakinyirie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano, nĩahikirie mũtumia mũtĩku kuuma atumia a Makka Khadijah mwarĩ wa Khuwailid, Ngai arokenio nĩwe, na magĩtanahĩrwo nake airĩtu ana na anake eerĩ, na anake ake magĩkua ũninĩ wao. Mũtugo wake harĩ mũtumia wake na andũ a nyũmba yake warĩ wa ũtugi mũnene na wendo. Nĩũndũ woguo mũtumia wake Khadijah nĩamwendire wendo mũnene, nake nĩamũcokeirie wendo o ta ũcio. Na ndaamũriganĩrwo o na thutha wa gĩkuũ gĩake kwa mĩaka mĩingĩ, na nĩaathĩnjaga ng'ondũ na akamĩgaĩra arata a Khadijah, Ngai arokenio nĩwe, nĩũndũ wa kũmatuga, na kũmũririkana na wega o hamwe na kũmenyerera wendo wake.

3- Kĩambĩrĩria kĩa ũguorio

Mũtũmwo Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, aarĩ na mĩtugo mĩega kuuma rĩrĩa Ngai aamũmbire, na andũ ao maamwĩtaga Mũndũ wa Ma na Mwĩhokeku; aanyitanagĩra nao mawĩra-inĩ ma gĩtĩo, na agathũũra maũndũ marĩa maarĩ namo ma ũhoi wa mĩhianano na ndaanyitanagĩra nao kuo.

Na rĩrĩa aakinyirie mĩaka mĩrongo ĩna arĩ kũu Makka, Ngai nĩamũthuurire atuĩke mũtũmũo wake. Nĩhĩndĩ ĩo Maraika jibril thayũ ũkorwo hamwe nake

aamũkĩire na ciugo cia kwambĩrĩria cia ibuku rĩa mbere kuuma Korani-inĩ, nacio nĩ ciugo ciake Ngai ciugĩte:

﴿اَفْرَأُ بِاِسْمِ رَبِّكَ الَّذِى خَلَقَ ۝۱ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝۲ اَفْرَأُ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ۝۳ الَّذِى عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝۴ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝۵﴾

"1. Thoma na rĩitwa rĩa Ngai waku ũrĩa wombire.

2. Oombire mũndũ kumana na gĩcunjĩ gĩa thakame.

3. Thoma, na mwathani waku nĩmũtugi (kũrĩ ciũmbe ciake).

4. Ũrĩa warutire ciũmbe ciake kwandĩka na karamu.

5. Nĩarutĩte mũndũ marĩa atoĩ."

[Suratul Alaq: 1-5].

Thutha woguo agĩũka kũrĩ mũtumia wake Khadija, Ngai arokenio nĩwe, ngoro yake ĩna guoya, na akĩmũtaarĩria ũhoru ũcio, nake akĩmũhooreria. Na agĩthĩĩ nake kũrĩ mũriũ wa ithe mũnini Waraqa mũriũ wa Nawfal - ũrĩa watuĩkĩte mũkristiano na agathoma Taurati na Injili - agĩcoka Khadija akĩmwĩra: We mũriũ wa baba, igua ũhoru wa mwana wa mũrũ wa thoguo. Agĩcoka Waraqa akĩmwĩra: We mwana wa mũrũ wa baba, nĩkĩĩ wona? Mũtũmwo wa Ngai, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, akĩmũhe ũhoru wa kĩrĩa

oonire, agĩcoka Waraqa akĩmwĩra:

"Ūyũ nĩguo ũguũrio ũria Ngai aikũrũkĩirie Mutha. No ingĩenda mũno ngorwo ndĩ mwanake hĩndĩ ĩno, na ngorwo ndĩ muoyo rĩrĩa andũ anyu magakũingata. Nake Mũtũmwo wa Ngai tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake agĩkĩũria atĩrĩ, "Kaĩ makanyingata?" Akiuga: Ĩĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wanoka na ũhoru ta ũyũ ũrehete otiga nĩagĩire na thũũ. Na mũthenya ũcio ingĩgakorwo ndĩ muoyo rĩĩ, nĩngagũteithia na hinya wakwa wothe."

Na kuo Makkah, Korani nĩyathiire na mbere kũmũikũrũkĩra, Maraika jibril thayũ ũkorwo hamwe nake akĩmũikũrũkĩria kuuma kũrĩ mwathani mũrori wa ciũmbe o ta ũrĩa aamũrehagĩra ũhoru wothe wa ũtũmwo.

Mũtũmwo agĩthiĩ na mbere gwĩta andũ ake harĩ ũithiramu, nao andũ ake makĩregana nake na kũmũkararia, na makĩmwĩra nĩmekũmũhe ũtonga na ũthamaki nĩguo atigane na ũtũmwo ũcio, nake akĩrega maũndũ macio mothe, na makĩmwĩra, o ta ũrĩa kĩrĩndĩ gĩa tene kĩerire atũmwo arĩa maarĩ mbere yake, atĩ nĩ mũrogi, mwaria maheni na mũcuukani, na makĩmũhinyĩrĩria, na makĩmũtharĩkĩra mwĩrĩ wake wa gĩtĩio, na makĩnyariira arũmĩrĩri ake.

Na Mũtũmwo, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, aathiire na mbere arĩ Makkah gwĩta andũ harĩ Ngai, agathiaga mahinda-inĩ ma mĩhango

ya Hajj, na thoko-inĩ cia Aarabia. Kũu nĩkwo aacemanagia na andũ na kũmaruta ũithiramu. Nadamerekagĩria ũtonga-inĩ wa thĩ na ũtongoria, o na kana kũmakia andũ na njora, tondũ ndaarĩ na wathani o na kana ũthamaki. Na nĩoririĩ kĩambĩrĩria-inĩ kĩa ũrũtano wake akĩũria arĩa menangaja marehe ibuku mũhiano wa korani. Na akĩenderera gwĩkithia andũ ake igeranio ciĩgĩ ũNgai na magĩtĩkia arĩa metĩkiriĩ, na gũkararia arĩa makaraririĩ. Kwa ũguo, nĩkwagĩire na arĩa maamwĩtikirie kuuma gatagati-inĩ ka Arata ake a gĩtĩo, Ngai amakenere oothe.

Na kũu Maka Ngai nĩamwabaririĩ na jĩra ya kĩama kĩnene mũno kĩrĩa nĩkĩo rũgendo rwa ũtukũ rwa gũthiĩ Bayt al-Maqdis (Nyũmba Theru ya Jerusalemu), agĩcoka akĩambatithio igũrũ. Na toũrĩa kũĩkaine, Ngai nĩambatilie Mũnabii Iiasi na Masihi (Jesũ), thayũ ũkorwo hamwe nao, o ta ũrĩa kũgwetetwo nĩ aithiramu o hamwe na akrĩstiano.

Na Mũnabii, thaa na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, nĩamũkĩrire watho wa kũhoya kuma kwĩ Ngai arĩ igũrũ, nanĩmo mahoya marĩa aithiramu mahoyaga ũtukũ na mũthenya maita matano. Na ningĩ ekũu Meka, nĩkwaumĩrire kĩama kĩngĩ kĩnene nakĩo nĩ gwatũka kwa mweri ũndũũria nginya ahoyi mĩhianano mekĩrire ũira.

Na rũrĩrĩ rwa Quraish mahũthĩrire njĩra o yothe kũmũgiria kũhunjĩria andũ ũithiramu na magĩkĩrĩa

kūmūnyarira na kūingata arĩa mamwĩtikiriĩ. Magĩcoka makĩmwĩra amekĩra kĩaма nĩguo metĩkiĩ atĩ atũmĩtwo nĩ Ngai namakĩra ayahudi mamateithĩĩ nakũmahe itũmi cia kūmahotithia kūmūnyarira biũ na kūgiria andũ kūmũĩtikia.

Na rĩrĩa kūnyarirwo kwa etĩkia gwathire na mbere kuuma kũrĩ Aquraishi arĩa maaregire gwĩtikia, Mūnabii Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, nĩamaheire rūtha rwa gũthama mathĩĩ bũrũri wa Ethiopia na akĩmera: "Kũu Ethiopia kwĩna mũthamaki mũthingu ũtahĩtiria mũndũ o na ũmwe." nanĩ mũthamaki Mũkristiano. Nĩ ũndũ ũcio, ikundi igĩrĩ kuuma harĩ o nĩciathamire mathĩĩ Ethiopia. Marĩkia gũkinya nĩmakinyĩirĩ mũthamaki Najashi ũithiramu nake akĩmera ta ũũ: "Ndehĩta na Ngai ũrĩa waikũrũkiriĩ dini ĩria Mutha okire nayo na hatarĩ nganja ndini ĩno yumĩte harĩ ũtheri ũmwe." Na ũnyariri wa makureishi kũrĩ mūtũmwo na arũmĩriri ake ũgĩthĩĩ na mbere.

Na gatagatĩ ka arĩa mamwĩtikirie ihinda-inĩ rĩu nĩ gĩkundi kĩa andũ moimĩte Medina, nao makĩmwĩhĩtira kūingĩra ũithiramu na kwĩranĩra kūmũteithia ahamĩra itũũra-inĩ rĩa, rĩrĩa hĩndĩ ĩo rĩetagwo (Yathrib). Nake agĩtikĩria arĩa matigirwo Makka gũthamĩra Medina, nao magĩthama na ũithiramu ũkĩnyarara Medina, nginya gũkĩaga gũkorwo nyũmba o na ĩmwe itanaingĩrwo nĩ

ũithiramu.

Na thuutha wa Mūnabii Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, gūtūra Makka mĩaka ikūmi na itatũ agĩta andũ harĩ Ngai, Ngai nĩamwĩtĩkĩirie gũthamĩra Madina. Nĩũndũ woguo agĩthama, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, na agĩthiĩ na mbere na wĩra wa gwĩta andũ harĩ Ngai, na kũo Madina nĩkuo mawatho ma Ũithiramu mathiire na mbere gũikūrũka kahora kahora. Ningĩ akĩambĩrĩria gūtũma atũmwo ake marĩ na marũa kũrĩ anene a mĩhĩrĩga na athamaki akĩmeta harĩ Ũithiramu. Na amwe a arĩa aatũmĩire nĩ ta mũthamaki wa Roma, mũthamaki wa Persia, na mũthamaki wa Misiri.

Na kũu Madina nĩkwaumĩire ũndũ wa riũa na mweri kũnyitana ũndũ-ũrĩa waringanire na gĩkuo kĩa Iburahĩmu mũrũ wa Mūtũmwo wa Ngai Muhammad tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake ũndũ-ũrĩa wacũngĩrĩiriĩ andũ kuga ta ũũ: "Riũa nĩrĩanyitwo nĩ mweri nĩũndũ wa gĩkuo kĩa Iburahĩmu." Mūtũmwo wa Ngai tha na thayũ wa Ngai akiuga:

(إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَكْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ، وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنَّهُمَا مِنْ آيَاتِ اللَّهِ

يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِمَا عَبْدًا).

"Hatarĩ nganja riũa na mweri itinyitanaga nĩũndũ wa gĩkuo kĩa mũndũ ona kana nĩũndũ wa

arĩa marĩ muoyo, otiga igĩrĩ ici inyitanaga nĩũndũ wa Ngai ta rūri akĩgeria kũhe ciombe ciake mũkana."¹

Korwo mūtũmwo wa Ngai, tha na thayũ ikorwo hamwe nake, arĩ mũhenania na wakũigĩrĩra maũndũ, nĩangĩekire mītũkĩ kũmakia andũ nĩguo matikaĩ kũmũhũra. Na ninge nĩangĩaugire riũa na mweri cianyitana nĩũndũ wa gĩkuo kĩa mũrio nĩguo andũ mamwĩtĩkĩ.

Na Mūtũmwo, Mwathani wake amũgemetie na ũkinyanĩru wa mītugo, na Ngai akĩmũgana na ciugo ciake akiuga:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝﴾

"Na ti-itherũ wee wĩmītugo mĩega biũ."

[Suratul Qalam: 4]

Mūtugo wake warĩ wa kūrũmĩrĩra korani;harĩa korani yathanĩte andũ meke ũndũ arĩ wa mbere kũwĩka, na harĩa korani ikananĩtĩ gwĩka ũndũ arĩ wa mbere gwĩthema. Nĩarĩ na mītugo mĩega ta ũma, na gwĩka maũndũ nĩũndũ wa Ngai, ũcamba, na mũmenyereri kĩhoto, na kũhingia irĩko ona kũrĩ thũ ciake, Nĩakoragwo arĩ mūtugi na nĩendete kũheana sadaka kũrĩ athĩnĩ, na atumia adigwa, na arĩa abatari, na kwĩrutanĩria kũmarũnga njĩra, na kũmaiguĩra tha, na wĩnyihia harĩ o. Nginyagia

¹ Ciugo nginyanĩru cia Muslim (901)

mündũ mũgeni nĩokaga agĩcaria Mũtũmwo wa Ngai, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, na amũkora arĩ gatagatĩ-inĩ ka arata ake, Ngai akenĩo nĩo, ndaahote kũmũmenya, agakĩũria atĩrĩ, "Nũũ harĩ inyuĩ wĩtagwo Muhammad?"

Na mũikarĩre wake warĩ rũri harĩ ũkinyanĩru na ũtheru hari gũikarania na andũ othe, thũ na arata, wĩ hakuhĩ na wĩ kũraihi, mũnene na mũnini, mündũrũme na mũtumia, nyamu na nyoni.

Na rĩrĩa Ngai arĩkiriĩ kũmũiganĩria dini, na Mũtũmwo- tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake - agĩkinyia ndũmĩrĩri na njĩra nginyanĩru, nĩakuire arĩ na mĩaka mĩrongo ĩtandatũ na ĩtatũ, kuuma harĩyo mĩaka mĩrongo ĩna yarĩ mbere ya ũnabii, na mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ arĩ mũnabii na mũtũmwo.

Na aathikirwo itũũrainĩ rĩa Madina -tha na thayũ wa Ngai cikorwo igũrũ wake-, na ndaatigire indo o na kana kĩndũ angĩagairwo, tiga o nyũmbũ yake njerũ ĩrĩa yamũkuaga, na mũgũnda ũrĩa atũire wĩ sadaka kũrĩ athii.¹

Na mũigana wa andũ arĩa maatuikire aithiramu na makĩmwĩtĩkia na kũmũrũmĩrĩra nĩ kĩrĩndĩ kĩnene mũno, na nĩmathiire naake Hijja ya Kuganĩra ũhoru kuuma kũrĩ arũmĩrĩri ake makĩria ma andũ ngiri igana, nayekĩkire ta mĩeri ĩtatũ mbere yake

¹ Nginyanĩru ya Al-Bukhari 6/15 (4461).

gūkua. Na hihi ũndũ ũcio nĩ ĩmwe ya hitho cia kũgitĩrwo kwa dini yake na gũtherema kwayo. Na ti ithērũ arũmĩrĩri ake arĩa erĩire igũrũ rĩa mĩikarĩre na mĩthithũ ya ũithiramu, maarĩ arũmĩrĩri arĩa ega mũno harĩ ũndũ wa kĩhoo to, na kwaga kwĩnda thĩ, na gwĩthema maũndũ moru, na wĩhokeku, na kwĩrutĩra nĩũndũ wa dini ĩno nene ĩrĩa meetĩkirie.

Na harĩ anene a arũmĩrĩri ake, Ngai akenio nĩo othe, harĩ gwĩtĩkia, na ũmenyo, na ciĩko, na wĩhokeku, na gwĩtĩkĩra, na kũruta, na ũcamba, na ũtaana: nĩ Abu Bakr As-Siddiq, na Omar mwana wa Khattab, na Uthman mwana wa Affan, na Ali mwana wa Abi Talib, Ngai arokenio nĩo othe. Nao maarĩ amwe a arĩa a mbere kũmwĩtĩkia na kũmwĩtĩkĩra. Nao nĩo maarĩ Makhalifa (Atongoria anene a ũithiramu) thutha wake, arĩa makuire bendera ya ndini thutha wake. Na matiaarĩ na kĩndũ o na kĩmwe kĩa mĩthemba ya ũnabii, na ndaamaheire kĩndũ kĩa mwanya gũkĩra arũmĩrĩri ake arĩa angĩ, Ngai arokenio nĩo.

Na Ngai nĩagitĩrĩre ibuku rĩake rĩrĩa okire narĩo, na mĩtugo yake, na rũgano rwa mūtũrĩre wake na ciugo ciake o hamwe na ciĩko ciake na rũthiomi rwake rũrĩa aaragia naruo. Gūtĩrĩ rũgano rwa mūtũrĩre wa mũndũ rũgitĩrwo kuuma tene na tene ta rũrĩa rwa mūtũrĩre wake, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake, ta ũrĩa aakomaga, arĩyaga, anyuaga na athekaga?

Na hihi aikaraga-atĩa na andũ a nyũmba yake mũciĩĩ gwake?

Na mĩkarĩre yake yothe nĩyandĩkĩtwo rũganoinĩ rwake rwa mũtũrĩre, nĩũndũ woguo nĩ kĩũmbe, na nĩ Mũtũmwo, ndarĩ na ndĩra na ũNgai, na ndarĩ hinya wa gwĩteithia we mwene kana kwĩgitĩra otiga ahotithirio nĩ Ngai mwene hinya wothe.

4- ŪTŪMWO WAKE

Ngai atũmire Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, thutha wa ũhoi mĩhianano na ũregani wa Ngai na ũrimũ kũnyarara thĩ yothe. Na gũtiarĩ mũndũ gũkũ thĩ wahoyaga Ngai atekũmũtukania na ngai ingĩ cia mĩhiano, otiga gakundi kanini ka andũ a ibuku nĩo Ayahudi na Akiristiano ahau kabere. Nĩguo Ngai atũmire mũtũmwo wake Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, eta wa mũthia wa anabii na atũmwo. Ngai amũtũmire na ũtongoria na ndini ya ma kũrĩ ciũmbe ciothe; nĩguo ĩtoorie ndini ciothe, na nĩguo arute andũ kuuma nduma-inĩ ya kũhoya mĩhianano, ũremi, na ũrimũ, na amarehe ũtheri-inĩ wa kũhoya Ngai ũmwe na wĩtĩkio. Na ũtũmwo wake nĩ wa gũkinyanĩria ũtũmwo wa anabii arĩa mokire mbere yake, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nao.

Na nĩ etanire harĩ maũndũ mothe marĩa metanĩirwo nĩ anabii na atũmwo ta: Nuhu,

Ibrahĩmu, Mutha, Suleimani, Daudi na Jesũ-nĩgwĩtĩkia atĩ Ngai nĩwe Mũreri, Mũũmbi, Mũheani, Mũheani wa muoyo na gĩkuũ, Mwene ũthamaki wothe, na atĩ nĩwe ũtwarithagia maũndũ mothe, na nĩwe mwene tha na ũtugi, na atĩ Ngai nĩwe mũũmbi wa indo ciothe iria irĩ thĩ na igũrũ, iria tuonaga o na iria tũtonaga, na atĩ kĩndũ gĩothe tiga Ngai, nĩ kĩũmbe gĩake.

O ta ũrĩa eetire andũ harĩ kũhoya Ngai owe wiki na gũtiga kũhoya kĩrĩa gĩothe gĩtarĩ We, agĩtaarĩria na njĩra njarie atĩ Ngai nĩ ũmwe na atarĩ na mũrunawe harĩ kũhoywo gwake, kana wathani wake, wũmbi wake o na kana ũtwarithia wake wa maũndũ. Agĩtaarĩria o rĩngĩ atĩ Ngai mũtheru ndaaciarire na ndaaciarirwo, na gũtirĩ ũiganaine nake kana ũhanaine nake, na ndaingĩraga thĩinĩ wa kĩũmbe o gĩothe harĩ ciũmbe ciake o na kana akagĩa na mwĩrĩ thĩinĩ wakĩo (torĩa akiristiano maugaga atĩ Ngai egarũrire agĩtwĩka mũndũ).

Na nĩahunjirie gwĩtĩkio harĩ mabuku ma Ngai ta maandĩko ma Ibrahĩmu na Mutha, Taurati, Zaburi na Injiri. O ta ũguo nĩahunjirie gwĩtĩkio harĩ atũmwo othe, na agĩtua atĩ mũndũ ũrĩa ũkaanĩte mũnabii o na arĩ ũmwe nĩ akaanĩte anabii othe.

Na akĩhe andũ othe mwĩhoko wa gũkagĩa na ikeno kũgerera tha cia Ngai, na atĩ Ngai nĩwe ũrũgamĩrĩire mabataro mothe mao ma thĩ, na atĩ Ngai nĩwe mũreri wa ciũmbe mũhoreri, na nowe

wiki ũgatwuĩra ciũmbe mũthenya wa cira thutha wa gũciriũkia kuma bĩrĩra-inĩ ciao, na nĩwe ũkarĩha etĩkia othe kumana na ciĩko ciao. Wega ũmwe he mawega ikũmi he ngerekano yao, na ciĩko njũru he mũhiano wacio, na nĩmakagĩa na irathimo cia gũtũra mũthenya wa mũico, na atĩ ũrĩa ũkaregana na eke ciĩko njũru, nĩakaheyo marĩhi gũkũ thĩ na kũu igũrũ.

Na Mũtũmwo Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, ndũmĩririnĩ yake ndaagoocire mũhĩrĩga wake kana bũrũri wake o na kana we mwene mũtugi. Handũ ha ũguo, nĩ kwagwetirwo koranini marĩtwa ma anabii Nuhu, Ibrahĩmu, Mutha na Issa gũkĩra ũrĩa rĩtwa rĩake ryagwetirwo. Na rĩtwa rĩa nyina rĩtiagwetirwo o na kana marĩtwa ma atumia ake koranini, na rĩtwa rĩa nyina wa Mutha nĩ rĩagwetirwo koranini makĩria ma rita rĩmwe, na Mariamu nĩagwetirwo maita mĩrongo ĩtatũ na matano.

Na Mũtũmwo Muhammad - tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake - nĩ mũgitĩre harĩ kĩrĩa gĩothe gĩkararagia watho, hakiri na mũbĩre, kana kũregerwo nĩ mĩtugo mĩega; nĩũndũ anabii nĩ agitĩre harĩ marĩa makinyanagia kuuma kũrĩ Ngai, na tondũ nĩo marĩ na wĩra wa gũkinyania mawatho ma Ngai kũrĩ ndungata ciake. Na anabii matirĩ na henwa o na nini harĩ tabarĩra cia Ũrereri kana Ũngai; handũ ha ũguo nĩ andũ o ta andũ arĩa angĩ, arĩa Ngai

amaikūrūkīrii ndūmīrīri ciake.

Na harĩ ũira ũrĩa mūnene mūno wonanagia atĩ ūtūmwo wa Mūtūmwo Muhammad tha na thayũ wa Ngai ūkorwo hamwe nake nĩ ũguorio kuuma kūrĩ Ngai, nĩ ūndũ nĩ ūtũire ho nginya ūmũthĩ o ta ũrĩa warĩ hĩndĩ yake ee muoyo, na nĩ ũrūmagĩrĩrwo nĩ Aithiramu makĩria ma bilioni ĩmwe, arĩa mahingagia mawatho maguo ta Mahoya, Zaka, Kwĩhinga mweri wa Ramathani, Hijja na mangĩ, gũtarĩ ũcenjia o na kana ũgarũri.

5. Ciana cia ūtūmwo wake na marũri make na ũira wacio

Ngai nĩaheyaga anabii hinya na ciana iria cionanagia ũnabii wao, na akamarũgamĩria ũira na ciana iria cionanagia ūtūmwo wao. Na hatarĩ nganja Ngai nĩaheire o mūnabii ciana jiganu nĩguo ciũmbe cietĩkie. Na ciana nene gũkĩra iria ciaheirwo anabii nĩ ciana cia mūnabii witũ Muhammad tha na thayũ cikorwo hamwe nake, nĩatĩ Ngai nĩamũheire korani theru, nakĩo nĩkĩo kĩama kĩrĩa gĩatigarire kuuma harĩ ciana cia anabii nginya mũthenya wa mũthia. Ngai amũheire hinya na ciana ingĩ nene, na ciana cia Mūtūmwo Muhammad tha na thayũ cikorwo hamwe nake nĩ nyingĩ, na imwe ciacio nĩ:

Rũgendo rwa Ūtukũ kuma mũthigiti mūnene wa meka nginya mũthigiti mūnene wa Jerusalemu, na

gūatūka kwa mweri icunjĩ igĩrĩ kĩama kĩrĩa ekire niguo andũ ake mamwĩtĩkĩ, o hamwe na kura kwa mbura maita maingĩ rĩrĩa aahoyire Ngai wake nĩguo anyuithie andũ thuutha wao kũgwatwo nĩ ng'aragu.

Na kũingĩhio kwa irio na maĩ manini, maria marĩirwo kana makanyuo nĩ ciũmbĩ nyingĩ.

Ona ningĩ nĩkũheanaga mohoro megĩĩ maũndũ ma hito ma tene marĩa gũtarĩ mũndũ o na ũmwe woĩ ũhoro wago wothe, nĩ ũndũ nĩ Ngai wamũmenyithirie, ta ng'ano cia anabii na andũ ao, na ng'ano ya Andũ a ngurungainĩ.

O na kũmenyithania gwake maũndũ ma rūcio mataronekaga, marĩa mookire gũkinya thutha-inĩ nĩ ũndũ wa kũmenyithio nĩ Ngai; ta ũhoro wa mwaki ũrĩa woimire bũrũri-inĩ wa Hijaz, na ũkĩonwo nĩ arĩa maarĩ bũrũri wa Sham, o hamwe na andũ gũkariganĩra gwaka mĩako mĩraihi.

Na Ngai nĩamũheyaga mabataro make mothe na akamũgitĩra kumana na thũ.

Na nĩ kũhingia gwake ciĩranĩro kũrĩ arũmĩrĩri ake, o ta uge wake kũrĩ o atĩrĩ:

(لَتُمَتَّحَنَّ عَلَيْكُمْ فَارِسُ وَالرُّومُ، وَلَتَنْفَقَنَّ كُنُوزُهُمَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ).

"Hatarĩ nganja nĩmũkahingũra mũciĩ wa Persia na Roma, na nĩmũkaheyana ũtonga wao njĩra-inĩ ya Ngai."

Na Ngai kũmũhe hinya na njĩra ya kũmũikũrũkĩria araika.

Na anabii - thayũ ũkorwo hamwe nao - nĩmaamenyithirie andũ ao ũhoru mwega wĩgĩ ũnabii wa Mūtũmwo Muhammad - tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake-. Na amwe a arĩa maamenyithirie ũhoru ũcio nĩ Mutha, Daudi, Suleimani, na Jesũ - thayũ ũkorwo hamwe nao-, o hamwe na anabii angĩ a nyũmba ya Isiraeli.

Na dariri cia kĩmeciria na ngerekano iria itaragwo iria ciathĩkagĩrwo nĩ hakiri iria ciĩna ũgitĩri.¹

Na mũhari ũyũ, na ũira, na ngerekano cia kĩmeciria nĩ ithararĩte thĩinĩ wa Korani theru na mĩkarĩre na mĩtugo ya mūtũmwo wa Ngai, na nĩ nyingĩ mũno gũkĩra gũtarwo. Nake ũrĩa wenda kũmenya ũhoru wacio na wuiganu, nĩarorere Korani theru o hamwe na mabuku ma mĩkarĩre na mĩtugo ma historĩ ya mūtũmwo wa Ngai, nĩgũkorwo nĩkuo kũrĩ ũhoru wa ma ũkoniĩ mĩhari ĩno.

Na ciama ici nene ingĩkorwo itingĩahingire, athũ ake kuma kũrĩ arĩa mareganĩte na Ngai a rũrĩrĩ rwa Koraishi na Ayahudi na Akristiano arĩa maikaraga bũrũri wa Arabu, mangĩonire kanya ga

¹ Ta uuge wake Ngai: "Inyũ andũ!nĩmũraheyo ngerekano thikĩrĩrai: Hatarĩ nganja arĩa mũhoyaga hadũ ha Ngai, matingĩhota kũmba onarĩ ngi onakorwo manyitana othe hamwe mateithaniĩ. Na korwo ngi noĩmatunye kĩndũ matingĩhota gũkĩona kĩndũ kũ. Nĩmũhinyĩrĩrĩku ũria ũrahoya na ũria ũrahoywo." (Suratul Hajj: 73)

kūmūnyarira na kūgiria andū mamūrūmīrīre.

Na Korani theru nīyo ibuku rīrīa Ngai aaguūrīrie mūtūmūo Muhammad thaa na thayū wa Ngai ūkorwo hamwe nake, nayo nī ciugo cia mwathani mūrori wa ciūmbe, na Ngai nīorītīi andū na majini mandīke ibuku rīhanaine nayo kana o na gīcunjī kīmwe tu kīayo, ītakīgeranio ūndūria wīho nginya ūmūthī nanīūndū ūtangīhotekeka tondū nīNgai mwene wombire ciugo cia korani. Na Korani theru nīcokagia ciūria nyingī cia bata iria ciūragio nī andū milioni nyingī. Na Korani īno nene nīgitīrītvo nginya ūmūthī na rūthiomi rwayo rwa kīambīrīria rūrīa nī Kīarabu rūrīa yaikūrūkirio naruo, hatirī ndemwa o na īmwe īrutītvo kuuma harīyo, nayo nīcabītvo na īkahunjio. Nayo nī ibuku inene rīa kīama, nayo nīyo ibuku rīrīa inene gūkīra mothe rīrīa rīūkīire andū, na nīkīagīrīire gūthomwo kana gūthomwo ūtaūri wa maciaro mayo, na ūrīa ūtakamenya ūhoru wayo na akaremwo nī kūmīītīkia, nīahītūkītvo nī irathimo nyingī.

Ota ūrīa mūikarīre wa Mūtūmwo Muhammad -tha na thayū wa Ngai ūkorwo hamwe nake- o hamwe na ūtongoria wake na mūtūrīre wake ūgitīrītvo najīra ya kwamūkīrwo kuma kūrī arūmīrīri ake na atongoria aikīro cia igūrū, ehokeku na etigīri Ngai na nīcikandīkwo na rūthiomi rwa Kīarabu rūrīa Mūtūmwo Muhammad -tha na thayū wa Ngai ūkorwo hamwe nake- aaragia, o ta arī o

muoyo gatagatĩĩĩ gaitũ, na nĩtaũrĩtwo na thiomĩ nyingĩ. Na Korani theru namũĩkarĩre wa Mũtũmwo -tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake- nĩcio kĩaajo kĩa kĩa mwanya kĩa mawatho na matua ma Ũithiramu.

6- Watho ũrĩa okire naguo Mũtũmwo Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake

Watho ũrĩa Mũtũmwo Muhammad - tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake - okire naguo nĩguo watho wa Ũithiramu, na nĩguo wa mũico harĩ mawatho na ndũmĩrĩri cia kĩa-Ngai, na nĩkũhaanaine harĩ mĩthingi yaguo na mawatho ma anabii arĩa marĩ mbere, onakorwo cĩĩ na ngũrani.

Namo nĩ mawatho mũkinyanĩru, na namo nĩmagĩrĩire mahinda mothe na handũ ohothe; thĩĩnĩĩ wamo hena wega wa dini ya andũ na thĩ yao. Nĩmataũraga magongona mothe marĩa marĩ ma omũhaka kũrĩ andũ kũrutĩra Ngai Mwathi wa ciũmbe ciothe, ta mahoya na Zaka, na nĩmataũraga mĩrutĩre ya mbecha, na ya ũtonga, na ya megĩĩ marĩa matũrigicĩĩrĩĩ, na ya ũtongoria, na ya mbaara, na nĩharĩ magirĩĩ na mangĩ magĩtĩkĩrio, ohamwe na maũndũ mangĩ mothe marĩa mabataranagia nĩ ũtũũro wa andũ na matuĩnĩ.

Na mathani maya nĩmagitagĩra ndini cia andũ, na thakame ciao, na gĩtĩo kĩa, na indo ciao, na meciria

mao, o na rūciaro rwao. Na nīciugĩthe wega wothe na ũthingu, na ikagiria waganu wothe na ũũru. Nīciĩtaga andũ harĩ ũtana na kīhoto, gwĩtheria, na wĩhokeku na wĩrutĩri, na wendo, na kwendera andũ wega, na gũtĩria ũiti wa thakame, na thayũ bũrũriinĩ, na kũgiria kũmakia andũ na kũmeheria thayũ na njĩra itarĩ ya kīhooto. Na Mũtũmwo Muhammad (Ngai amũhe thayũ na kīrathimo) nĩarũire na wathani wa hinya na ũthũku wa mĩthemba yothe, na akĩrũa na ng'ano cia maheeni, na kwĩyamũrania na andũ, o na gwĩthema na ũhahami.

Mũtũmwo Muhammad (Ngai amũrathime na amũhe thayũ) nĩ aatarĩirie atĩ Ngai nĩ aatũgĩirie mũndũ - arũme o na atumia- na akamũhe ihoto ciake ciothe. Na akamũtua arĩ wa kũrio kumana na ciĩko ciake iria ahetwo wĩyathi hamwe na mĩtugo yake, na akamũigĩra cira kumana na wĩra o wothe ũngĩthũkia we mwene kana ũthũkie arĩa angĩ. Na nĩ aatuire mũndũ mũrũme na mũtumia magakorwo marĩ ahianania harĩ wĩtĩkio, mũtuanĩre na kīheo. Na thĩinĩ wa Sharia ĩno, kũrĩ na ũrori wa mwanya harĩ mũtumia arĩ nyina, mũka, mwarĩ na mwarĩ wa nyina.

Na watho ũrĩa warehirwo nĩ Mũtũmwo Muhammad warĩ wa kũgitĩra hakiri na kũgiria kīndũ o gĩothe kīngĩmĩthũkia ta kũnyua njohi. Ũithiramu wonaga dini ĩrĩ ta ũtheri ũrĩa

ũmũrĩkagĩra hakiri njĩra yacio; nĩgetha mũndũ ahoe Mwathani wake arĩ na ũmenyo na ũgĩ. Na watho wa Ũithiramu nĩ watũgĩririe hakiri na ũkĩmĩtua gĩtũmi kĩa mũndũ gũtuo mũigĩrĩrĩki, na ũkĩmĩeheria kuuma mũnyororo-inĩ ya ndeto cia maheeni na ũthathaiya wa mĩhianano.

Na watho wa Ũithiramu nĩũtĩite ũgĩ owothe ũrĩa wĩna ũigĩrĩrĩki, na nĩwĩkĩrĩire ũthuthuria wa sayansi ũtarĩ na merirĩria, na nĩgwetaga mũndũ ecirie na athuthurie ũhoru wake mwene o na wa ciũmbe ciothe. Na macokio ma sayansi marĩa ma ma matibinganaga na marĩa marehirwo nĩ Mũtũmwo - tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake.

Watho wa gĩithiramu ndũthukanagia andũ a rũrĩrĩ rũmwe na arĩa angĩ, o na kana gũtua andũ amwe ega gũkĩra arĩa angĩ, no andũ othe maigananĩtio mbere ya mawatho mayo; nĩgũkorwo andũ othe kĩhumo-inĩ kĩa maigananĩtio, na gũtirĩ rũrĩrĩ rweka gũkĩra rũrĩa rũngĩ, kana andũ amwe ega gũkĩra arĩa angĩ tiga tu harĩ wĩtigĩri Ngai. Nake Mũtũmwo Muhammad - riri na thayũ cia Ngai ikorwo igũrũ rĩake - nĩataarĩirie atĩ kaana gothe gaciaragwo na mũbire wa kĩmũndũ, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa andũ ũciaragwo arĩ mũhĩtanu kana akagaya mehia ma mũndũ ũngĩ.

Thĩiniĩ wa watho wa Ũithiramu, Ngai nĩathondekire njĩra ya kwĩrira: narĩo nĩ mũndũ gũcookerera Mwathani wake na gũtiga mehia.

Ūithiramu nĩũniinaga mehia marĩa makoretwo kuo mbere yaguo, na wĩriri nao nĩũherithagia mehia marĩa mekĩtwo mbere yaguo. Kwoguo gũtirĩ bata wa kũheana ūira wa mahĩtia ma mũndũ mbere ya mũndũ ũngĩ, nĩgũkorwo thĩiniĩ wa Ūithiramu ngwatanĩro ya mũndũ na Ngai wake nĩnene mũno. Nĩũndũ ūcio ndũrabatara mũndũ o na ũmwe wa gũtuĩka mũnyitithania gatagatĩ gaku na Ngai, tondũ Ūithiramu nĩũgirĩtie gũtua andũ ngai kana gũkorwo marĩ arunani a Ngai harĩ ũmũrungu wake kana ũneneiniĩ wake wa kũhoywo.

Na watho ūrĩa Mũtũmwa Muhammad - tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake - okire naguo nĩũtharĩtiĩ mawatho mothe ma mbere, nĩũndũ watho wa Ūithiramu ūrĩa Muhammad - tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake - okire naguo kuuma kũrĩ Ngai nĩguo watho wa mũico nginya mũthenya wa cira, na nĩ wa ciombe ciothe; Nĩkĩo wokire gũtharia marĩa marĩkuo mbere, o ta ūrĩa mawatho ma mbere matharanagia. Na Ngai mũrerĩ ūrĩa mũtheru na mũnene ndetĩkĩragia watho ũngĩ tiga watho wa Ūithiramu, na ndetĩkĩragia ndini ĩngĩ tiga Ūithiramu ūrĩa Mũtũmwo Muhammad - tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake - okire naguo. Na mũndũ o wotho ũkũrũmĩrĩra ndini ĩtarĩ Ūithiramu, ndĩngĩtĩkĩrwo kuuma kũrĩwe, na ūrĩa wotho ũkwenda kũmenya ũhoru mũkinyanĩru wa mawatho ma ũithiramu, nĩacarie ũhoru ūcio thĩiniĩ

wa mabuku ma kwĩhokwo marĩa maragia ũhoro wa
Ūithiramu.

Hatarĩ nganja ũrongoreru waŪithiramu - o taũrĩa
ciarĩ ndũmĩrĩri ciothe cia Ngai - nĩ gũkũria mũndũ
na njĩra ya ndini ya kĩhoto nĩguo atuĩke dungata ya
kwĩyamũrĩra Ngai mwathani wa ciũmbe, na
kũmũhonokia kuuma ũkombo-inĩ wa gwachĩkĩra
mũndũ, kana indo, kana maũndũ ma maheeni.

Mawatho ma Ūithiramu nĩmagĩrĩre mahinda
mothe na handũ hothe, na gũtirĩ kĩndũ thĩiniĩ wayo
kĩhũranaga na mawega ma kĩhoto kĩa andũ. Nĩũndũ
nĩ maikũrũkĩtio nĩ Ngai ũrĩa ũĩ kĩrĩa andũ
mabataranagio nĩkĩo. Na andũ nĩmarabatara
mawatho marũngarũ, matararũa momene, na nĩ ma
kũrũnga andũ othe; matarĩ mekĩre nĩ mũndũ o na
ũmwe, no nĩ mokĩte kuma kũrĩ Ngai, matongoragia
andũ njĩra-inĩ ya wega na ũrũngaru. Na rĩrĩa magtua
matua kũgerera mawatho macio, maũndũ mao
magaikara wega na kũgĩa na thayũ kumana na
ũhahami wa amwe ao kurĩa angĩ.

7- Mũrũgamo wa thũ ciake, na ũira wao harĩ we

Hatarĩ nganja atĩ o mũnabii nĩakoragwo na thũ
irĩa ciamũhũraga na ikarũgama njĩra-inĩ ya rĩtana
rĩake, na ikagiria andũ gwĩtikia we. Na Mũtũmwo
wa Ngai Muhammad - tha na thayũ wa Ngai ũkorwo
hamwe nake - aarĩ na thũ nyingĩ rĩrĩa arĩ muoyo na

thutha wa gĩkuũ gĩake, na hatarĩ nganja Ngai nĩamũteithirie akĩmahota othe. Na ũira nĩ mũingĩ kuma kũrĩ aingĩ ao – a tene na a mahinda maya – wa kuonania atĩ we nĩ mũnabii, na atĩ okire na ũndũ ũhanaine na ũrĩa mokire nague anabii arĩa mokĩte mbere yake tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nao, na nĩmoĩ atĩ arĩ na maa, no aingĩ ao nĩmagiririo gwĩtĩkia we nĩ igĩrĩria nyingĩ ta wendi wa ũtongoria, kana guoya wa andũ a mũingĩ, kana kũũra kwa mbeca iria onaga kuma harĩ ũnene wake.

Na ngumo ciothe njega nĩ cia Ngai mwene hinya wothe, mwathani mūreri wa ciũmbe ciothe.



الفهرس

Mūtūmwo wa Ūithiramu Muhammad, tha na thayū wa Ngai cikorwo igūrū rīake	2
1- Rītwa rīake na rūciaro rwake, na itūūra rīrīa aaciarīirwo na akīrererwo kuo.	2
2- Kīhiko kīa irathimo kīa Mūtumia warīmūrathime	4
3- Kīambīrīria kīa ūguorio	4
4- ŪTŪMWO WAKE	13
5. Ciama cia ūtūmwo wake na marūri make na ūira wacio	16
6- Watho ūrīa okire naguo Mūtūmwo Muhammad, tha na thayū wa Ngai ūkorwo hamwe nake	20
7- Mūrūgamo wa thū ciake, na ūira wao harī we	24



ki449v1.0 - 03/08/2026



رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque
and the Prophet's Mosque in languages

